

Raport końcowy z warsztatu refleksyjnego dotyczącego ewaluacji (on- going) realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa.

Data i miejsce warsztatu: 16 lutego 2022r., biuro LGD Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa, ul. Włodzimierza Szomańskiego 1, 32-091 Zagórzycie Dworskie.

Liczba uczestników: 14 osób

Moderator: Joanna Sołtys - Pracownik Biura LGD.

Cel warsztatu: Warsztat refleksyjny to element ewaluacji wewnętrznej on-going wprowadzony do realizacji w LGD Wytyczną Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Wytyczna 5/3/2017 z 18 sierpnia 2017 r.). Zgodnie z nią oraz Podręcznikiem Monitoringu i Ewaluacji LSR, na początku każdego roku LGD dokonuje ewaluacji wewnętrznej, której kulminacyjnym punktem jest przeprowadzanie ćwiczeń opartych o analizę i refleksję nad otrzymanymi wynikami mającymi na celu dokonanie bieżącej analizy procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR. Celem warsztatu jest lepsze zrozumienie osiągniętych rezultatów, zmian otoczenia oraz przewidywanie zagrożeń związanych z realizacją wskaźników a poprzez to całej Strategii. Rozważania przeprowadzone w trakcie warsztatów mogą być również podstawą do podejmowania decyzji o ewentualnej zmianie kierunku działań – jeśli to będzie konieczne – oraz stanowią wkład w ewaluację ex-post.

Zagadnienia omawiane na spotkaniu oraz konkluzje z dyskusji:

1. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?

Według uczestników warsztatu refleksyjnego realizacja planu finansowego i rzeczowego LSR przewidzianego na rok 2021 nie jest w pełni zadowalająca. Szczególny niepokój budzi efektywność realizacji wskaźnika oraz wydatkowania środków związanych z rozwojem istniejących działalności gospodarczych. Nabory na to działanie są realizowane, wpływają wnioski w ramach naboru, jednak ilość podpisywanych umów w stosunku do wybranych wniosków jest niezadawalająca.

Generalnie LGD przeprowadziło w 2021 roku szereg naborów wniosków, które cieszyły się dużym zainteresowaniem wnioskodawców. Duża liczba składanych wniosków (21 wniosków na projekty grantowe; 14 wniosków na Podejmowanie działalności gospodarczej oraz 24 na Rozwój działalności gospodarczej) pokazuje efektywność działań informacyjno- promocyjnych oraz doradczych LGD, co w sprzyjających warunkach powinno zapewnić płynną i efektywną realizację finansową i rzeczową LSR. Jednak zmieniające się warunki funkcjonowania firm, a szczególnie rosnące koszty stałe, zmieniające się przepisy i regulacje prawne, cały czas trwający okres pandemii, a także nadal utrzymujący się długi czas oczekiwania przez wnioskodawców na uzupełnienia i podpisywanie umów, powoduje, iż często rezygnują oni z ubiegania się o środki. Szczególnie poważnym problemem zgłaszanym przez wnioskodawców są stale rosnące koszty pracownicze, które muszą ponosić pracodawcy oraz niepewna sytuacja związana z okresem pandemii. Te problemy, a także obostrzenia i wymagania wynikające z samej konstrukcji dofinansowania powodują, iż dotacja z LGD staje się coraz mniej atrakcyjna i opłacalna.

Podsumowując realizacja finansowa i rzeczowa LSR częściowo przebiegała zgodnie z planem, czego przykładem są ogłaszane i ocenione przez Radę nabory wniosków. Niestety przeprowadzone w styczniu i lutym 2021r. nabory na projekty grantowe musiały zostać wycofane/anulowane. Natomiast przeprowadzone w maju 2021r. nabory na działania przedsiębiorcze (Podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej) zostały w całości odrzucone przez Samorząd Województwa. Dlatego wyżej wymienione nabory (oprócz działania Podejmowanie działalności gospodarczej) zostały powtórzone na końcu 2021r. i początku 2022r. Realizacja działań animacyjnych w szczególności organizacja lub udział w wydarzeniach i imprezach promocyjnych czy kulturalnych ze względu na panującą pandemię jest niezadawalająca. Wynika to z faktu fakt, że takie zaplanowane wcześniej wydarzenia były ze względu na panującą pandemię niemożliwe do realizacji.

1a. Jeżeli nie to czy poziom realizacji może negatywnie wpłynąć na realizację celów LSR?

Poziom realizacji planu rzeczowego i finansowego nie powinien wpłynąć negatywnie na osiągnięcie założonych poziomów realizacji wskaźników ani na całość założeń LSR. LGD na bieżąco aktualizuje Lokalną Strategię Rozwoju, systematycznie uruchamiane są kolejne nabory wniosków, aby wykorzystywać środki wracające do budżetu LSR. Zarząd LGD

podejmuje wszelkie działania wykonać cele wyznaczone przez UMWM. Wszystko to ma wpłynąć pozytywnie na przyspieszenie procesu wydatkowania środków z budżetu LSR oraz osiągnięcie zamierzonych poziomów wskaźników. Niepokój budzi niska realizacja wskaźników z działania Rozwijanie działalności gospodarczej – niestety tutaj LGD nie ma dużego wpływu na przedsiębiorców, dla których w szczególności długi i skomplikowany proces ubiegania się o wsparcie; nieprzyjazne przepisy prawne oraz niska atrakcyjność samego działania zniechęcają do realizowania projektów właśnie z zakresu rozwoju firmy. Na te czynniki LGD nie ma siły oddziaływania.

1b. Jakie można wskazać przyczyny odstępstw od planu?

Uczestnicy warsztatu zdefiniowali następujące główne przyczyny odstępstwa od planu:

1. Niepewna i stale utrzymująca się sytuacja pandemii i związane z nią obostrzenia i zagrożenia
2. Zmieniające się, nieprzyjazne przepisy prawne i rozbieżne sposoby ich interpretacji
3. Nadal długi okres weryfikacji wniosków przekazywanych przez LGD do UMWM.

1c. Jakie działania można podjąć, by uniknąć ich w kolejnym roku?

Na wyżej wymienione przyczyny LGD nie ma wpływu. Jednakże członek Zarządu obecny na warsztacie wyjaśnił zebranych, że w 2022 roku LGD planuje ogłoszenie naborów wniosków na działania wskazane w LSR, których budżet nie został dotychczas w pełni wykorzystany lub pojawią się ewentualne oszczędności z poprzednich naborów. Uczestnicy warsztatu wyrazili nadzieję na poprawę sytuacji pandemicznej w roku 2022r. co znacznie ułatwi organizowanie działań promocyjnych i animacyjnych, a także przyczyni się do realizacji wskaźników związanych z wdrażaniem projektów współpracy, które wymagają licznych spotkań, kontaktów „na żywo” i wyjazdów.

2. W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?

Uczestnicy warsztatu refleksyjnego podkreślili, że jakość wybieranych wniosków ma znaczenie w osiągnięciu wskaźników. Im lepiej przygotowane wnioski, poprawnie skompletowane załączniki, prawidłowo opracowany biznes plan tym szybciej powinien przebiegać proces oceny, podpisywania umów oraz rozliczania projektów, a co za tym idzie proces osiągnięcia wskaźników LSR.

2a. W jakich obszarach tematycznych jakość wniosków jest zadowalająca, a w których budzi wątpliwość?

Widoczny jest utrzymujący się trend, że najlepsze jakościowo wnioski składane są przez JST, na co bez wątplenia wpływa duże doświadczenie tych jednostek oraz kadry pracowniczej bezpośrednio zaangażowanej w przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej. Jednocześnie zauważono, iż wnioski w działaniach z obszaru przedsiębiorczości są coraz lepszej jakości, gdyż kilka lat wdrażania LSR pozwoliło na zdobycie doświadczenia przez Wnioskodawców i Beneficjentów.

Wnioskodawcy chętnie korzystają także z doradztwa oferowanego przez LGD, szczególnie w okresach około naborowych. Planowane do złożenia projekty są analizowane zarówno przez Wnioskodawców, jak i przez pracowników biura-doradców. Zdarza się niestety, że rozbieżne sposoby interpretacji przepisów i instrukcji prowadzą do nieporozumień. Co może zaowocować odrzuceniem danego wniosku przez SW.

2b. Jeżeli jakość w pewnych obszarach budzi wątpliwość, czy może odbić się na realizacji celów LSR?

W tym obszarze zdanie uczestników warsztatu refleksyjnego nie uległo zmianie w porównaniu z latami ubiegłymi. Potencjalnie gorsza jakość wniosków może docelowo odbić się na realizacji celów LSR, gdyż słabej jakości wnioski są odrzucane na etapie oceny wniosków przez UMWM. Ocena tam prowadzona jest niezwykle wnikliwa i oparta o narzędzia informatyczne i kontrolne niedostępne na etapie oceny przez LGD, co powoduje, że mimo pozytywnej oceny przez LGD dany wniosek zostaje negatywnie oceniony przez UMWM.

2c. Co można zrobić by podnieść jakość wniosków?

W LGD prowadzone są różnego typu działania informacyjno-doradcze (np. szkolenia online, doradztwo bezpośrednie, doradztwo mailowe, online oraz telefoniczne). Z doświadczenia LGD wynika, że najlepszą formą doradztwa jest spotkanie indywidualne z osobą aplikującą o wsparcie. Z dyskusji na ten temat wynioskowano, że istotne jest także, aby zwiększyć świadomość wśród Beneficjentów, że jeżeli zdecydują się zlecenie napisania wniosku i biznesplanu firmie zewnętrznej to powinni oni współpracować właśnie z osobą przygotowującą im dokumentację aplikacyjną.

Zwrócono także uwagę na możliwość częstszego wykorzystywania narzędzi w postaci wzywania wnioskodawców do uzupełnień.

3. W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?

Obecny kształt Lokalnych Kryteriów Wyboru jest wynikiem kilkukrotnego procesu ich konsultacji i aktualizacji. Zdaniem uczestników warsztatu spełniają one swoją rolę. Świadczy o tym chociażby coraz mniejsza ilość składanych przez Wnioskodawców protestów. Kryteria są określone w sposób jasny i czytelny, nie pozostawiają pola do dowolnej interpretacji, jest to zdanie nie tylko przedstawicieli LGD, ale także wnioskodawców, którzy nie zgłaszali żadnych uwag, co do ich treści i poziomu zrozumiałości.

3a. Czy są jednoznaczne, obiektywne, czy pozwalają wybrać najlepsze wnioski?

Kryteria wyboru stosowane obecnie pozwalają na prowadzenie w sposób prawidłowy procesu oceny operacji. Kryteria są szczegółowe, obiektywne i w sposób jednoznaczny pozwalają na przyznawanie punktów. W oparciu o kilkukrotną konsultację Lokalnych Kryteriów Wyboru wypracowano zapisy, które wskazują że znaczna większość stosowanych kryteriów opiera się wprost o zapisy wniosku lub załączników i na ich podstawie przyznawane są punkty.

3b. Czy wnioskodawcy zgłaszają wątpliwości odnośnie kryteriów, jakie?

Aktualnie wnioskodawcy nie zgłaszają wątpliwości co do treści Kryteriów.

3c. Co można zrobić, żeby poprawić katalog kryteriów?

Aktualnie stosowane przez LGD Kryteria nie wymagają poprawy ani aktualizacji. Jednak LGD powinno na bieżąco monitorować sygnały płynące od Beneficjentów, którzy wszelkie uwagi mogą zgłaszać za pomocą różnych kanałów informacji (mail, telefon, ankiety, sonda internetowa, spotkania doradcze).

4. W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?

Osoby obecne na warsztacie refleksyjnym oceniły, że wybierane projekty przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR oraz odpowiadają na potrzeby społeczności lokalnych LGD. Projekty, które są składane do LGD w ramach naborów dotyczą zakresów wskazanych w strategii. Dotychczas przeprowadzone nabory nie wykazały, aby wnioskodawcy składali projekty, które nie wpisywały się w założenia LSR. Składane projekty dzięki wcześniejszemu rozeznaniu i obserwacji rynku przez Wnioskodawców w znacznym stopniu odpowiadają na zaspokojenie potrzeb lokalnych społeczności.

4a. Jakie zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej nastąpiły i mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR?

Zapisy LSR – głównie w obszarze wskazanych i zdefiniowanych celów jak i wskaźników są na tyle obszerne, że nie ulegają dezaktualizacji. Na etapie tworzenia LSR nie wprowadzono bardzo „wąskich” zakresów wspieranych w ramach poszczególnych działań, co pozwala w pewnym sensie na „dostosowywanie” się LSR do sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru. W strategii nie wskazano preferowanych branż oraz nie wyznaczono konkretnych kierunków rozwoju. Obszar objęty LSR jest zróżnicowany, jednak dominują tutaj potrzeby związane z obsługą mieszkańców- rozwija się rynek usług, a każdy rodzaj nowej czy zmodernizowanej infrastruktury znajdzie użytkowników.

Problemem wynikającym z sytuacji ogólnopolskiej, a nie tylko obszaru LGD jest pogarszająca się sytuacja pracodawców – zmienne i nieprzyjazne przepisy prawa, inflacja, stale rosnące koszty utrzymania firmy i koszty pracownicze zmniejszają atrakcyjność oferty dotacji oferowanych z PROW. Potencjalni wnioskodawcy po analizie wymagań i obostrzeń tej dotacji decydują się na kredyty, leasing lub zakup urządzeń używanych bez konieczności zatrudniania nowych pracowników i wieloletniego utrzymywania miejsca pracy.

4b. Czy widać zróżnicowania potrzeb między poszczególnymi gminami? Jak i jak można na nie zareagować?

Poszczególne gminy LGD są od siebie różne w pewnych obszarach, jednak te różnice zostały zdefiniowane już na etapie tworzenia LSR i wytypowano obszary, które będą wspierane. Nie jest możliwe, aby przy ograniczonych środkach finansowych strategia pozwalała na zaspokajanie wszelkich potrzeb społeczności lokalnej. Podmioty ze wszystkich gmin aplikują o środki dostępne przez LGD, wszystkie gminy są tak samo aktywne i chcą czerpać środki z różnych naborów ogłaszanych przez LGD.

5. Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?

Zastosowane w LSR wskaźniki są zróżnicowane i oparte o wykaz wskaźników wskazanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w podręczniku do tworzenia LSR. Zebrani na warsztacie ustalili, że wskaźniki przyjęte dla LSR pozwalają w sposób czytelny wskazać efektywność realizacji strategii oraz w sposób liczbowy przedstawić korelację „kwota wydatkowanych środków – rozwój obszaru LGD”. Tutaj zdanie uczestników warsztatu nie uległo zmianie w stosunku do poprzednich warsztatów refleksyjnych.

5a. Czy zbierane dane są wiarygodne, a źródła trafne?

Zbierane dane dla określenia stopnia realizacji wskaźników są trafne, oparte wprost o zapisy z wniosków o przyznanie pomocy lub/i dane od wnioskodawców. Zbierane dane wykorzystywane są do prowadzenia na bieżąco monitoringu realizacji LSR oraz ewaluacji działań podejmowanych przez LGD.

Zapisy LSR nie uległy zmianie w tym zakresie. Wszyscy beneficjenci, którzy zakończyli realizację operacji, są wzywani do składania ankiet monitorujących, które pozwalają na uzyskiwanie wiarygodnych i rzetelnych danych pozwalających monitorować efektywność wdrażania LSR.

5b. Jeśli nie to jakie zmiany można wprowadzić na tym etapie?

Uczestnicy warsztatu wskazali, iż na tym etapie nie ma potrzeby wprowadzania zmian.

6. Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?

Dyskusja na warsztacie refleksyjnym potwierdziła dotychczas stosowe zdanie uczestników poprzednich warsztatów refleksyjnych, że procedury wyboru i realizacji operacji są skomplikowane, nieprzyjazne i obszerne. Dla wielu Wnioskodawców niezrozumiałym i wręcz demotywującym jest tak długi okres oczekiwania na podpisanie umowy od momentu złożenia wniosku w LGD.

6a. Jakie zmiany można wprowadzić w procedurach na tym etapie by podnieść ich użyteczność?

Procedury wynikają z wyższych źródeł prawa i na tym etapie LGD nie ma wpływu na ich zmianę.

7. Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?

W ocenie uczestników warsztatu refleksyjnego działalność biura LGD jest zadowalająca, a zakres i formy informacji i promocji są różnorodne chociaż ograniczone przez panującą pandemię.

Biuro prowadzi szereg różnorodnych działań informacyjnych, animacyjnych i informacyjno-promocyjnych, a także doradczych. W 2021 roku ze względu na panującą pandemię przeprowadzono 2 szkolenia online dot. projektów grantowych i przedsiębiorczych. Z doradztwa zorganizowanego w Biurze LGD skorzystało około 100 podmiotów. Dodatkowo Biuro LGD prowadzi doradztwo telefoniczne i mailowe- jednak szacunkowo pracownicy Biura LGD udzielili kilkuset porad telefonicznych oraz odpisali na kilkadziesiąt maili z zapytaniami

o możliwość pozyskania środków lub konkrety związane z przygotowaniem dokumentacji aplikacyjnej.

LGD oraz jej działalność obecna jest w prasie lokalnej wydawanej na obszarze LGD (co potwierdzili zebrani), materiały drukowane, ogłoszenia o naborach i efektach realizacji LSR i inne materiały drukowane dostępne są w wielu punktach na terenach gmin (m.in. urzędy gmin, centra kultury itp.).

Odzwierciedleniem powyższych działań jest ilość składanych w naborach wniosków.

Szczególne pochwały od uczestników warsztatu kierowane były za kontynuowanie idei i działania z zakresu certyfikacji znakiem jakości Spichlerz Koronny. Marka lokalna Spichlerz Koronny wpłynęła i stale wpływa na zwiększenie rozpoznawalności LGD, promocję obszaru LGD i działań samej organizacji.

8. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?

Uczestnicy warsztatu wskazali następujące zmiany:

- zwiększenie działań z zakresu doradztwa indywidualnego
- ponowne zwiększenie działań promocyjno-animacyjnych w terenie, przerwanych i uniemożliwionych przez pandemię
- skupienie się na działaniach z zakresy projektów współpracy (niski poziom realizacji)

9. Inne zagadnienia związane z procesem realizacji LSR.

-

10. Sposób wykorzystania rekomendacji.

Zwracanie uwagi i wykorzystanie rekomendacji wystosowanych przez SW po przeprowadzonych naborach wniosków